

UNKARIN UUTISET

Magyar Hírek 1/2018

Tampereen Suomi-Unkari Seura ry:n jäsenlehti

28. vuosikerta

UNKARIN UUTISET

Magyar Hírek 1/2018

SISÄLLYS

Puheenjohtajan palsta	3
Kutsu sääntömääräiseen vuosikokoukseen	6
– Toimintakertomus vuodelta 2017	9
– Tilinpäätös vuodelta 2017	12
– Toimintasuunnitelma vuodeksi 2018	13
– Talousarvio vuodelle 2018	16
Tampereen Suomi-Unkari Seuran säännöt	17
Luterilaisuuden vaikutus kansansivistykseen yhteiskunnassamme	21
Reformaatio Unkarissa 1500-luvulla.....	27
Ajankohtaista	33
Yhdistyksen hallitus 2017	35

KANSI: János Silvesterin unkariksi kääntämä Uusi testamentti ilmestyi 1541. Kuvassa kirjan kansilehti.

JULKAISIJA: Tampereen Suomi-Unkari Seura ry.

INTERNET: <http://www.suomiunkari.fi/osastot/wordpress/tampere>

TOIMITUKSEN OSOITE: Lindforsinkatu 16 A 40 33720 Tampere

TOIMITUKSEN SÄHKÖPOSTI: tor.takalo@gmail.com

VASTAAVA TOIMITTAJA: Tenho Takalo;

TOIMITUSNEUVOSTO: Irmeli Kniivilä, Jorma Perälä ja Laura Panula

PAINOPAIKKA: Juvenes Print – Suomen Yliopistopaino Oy

28. vuosikerta Ilmestyy 2-4 kertaa vuodessa

Yhdistyksen tilinumero: **FI32 8000 2006 4310 26**

Puheenjohtajan palsta

Suomen 100-vuotisjuhlavuosi on juhlittu, uusi vuosi vastaanotettu. On päästy siirtymään presidentti Niinistön toiseen kauteen ja myös toisenlaiseen juhlavuoteen. Tänä vuonna sukukansamme Viro juhlii omaa sataa vuottaan, ja Unkarin historiasta tutun kuninkaan Matias Corvinuksen syntymästä tuli helmikuussa kuluneeksi 575 vuotta. Hänen syntymäkaupungissaan Kolozsvárissa näyttävä historiallinen soihtukulkue kulki kaupungin keskustassa pääaukion Matiaspatsaalta renessanssikuninkaan syntymätaloon.

Meitä suomalaisia ja erityisesti tamperealaisia muistutetaan tänä vuonna monin tavoin sata vuotta sitten tapahtuneista hirveistä asioista, sisällissodan traagisista tapahtumista. Sata vuotta sitten kansakuntamme kohtalo oli todella veitsenterällä. Onneksi olemme selvinneet vaikeista ajoista. Historiaa on kuitenkin hyvä kerrata: Tampereen teattereissa, oopperassa ja museoissa on hyvä ja monipuolinen kattaus vuoden 1918 tapahtumista.

Viime vuonna vietettiin eri puolilla Eurooppaa myös reformaation 500-vuotisjuhlia. Unkarissa valmistettu, Unkarin kulttuuri- ja tiedekeskuksen toimittama SOLI DEO GLORIA –näyttely oli esillä Kalevan kirkon seurakuntasalissa 4.3. saakka. Runsaasti historiallisia faktoja sisältävä näyttely kertoo reformaation lisäksi myös Unkarin kansan

ja kirkon sekä kielen ja kirjan historiasta..

Tämän vuoden huhtikuussa Suvantokadulla pitkään toiminut Kansainvälinen toimintakeskus muuttaa Vanhalle kirjastotalolle eli Laikkuun. Suvantokadulla olemme pitäneet monet tilaisuudet ja kokoukset, nyt on sanottava hyvästit Suvantokadun tiloille.

Mutta ei uusi kokoontumispaikkamme ainakaan huonone. Sen keskemmälle Tampereetta ystävyysseurojen tiloja ei oikeastaan olisi voinutkaan saada. Toivottavasti saamamme tilat ovat käyttööme sopivat – ja toivon mukaan myös vanhat ja uudet jäsenemme löytävät Laikkuun! Toivon mukaan vielä kevään aikana voimme kutsua jäsenemme tutustumaan perusteellisen remontin läpikäyneeseen taloon ja uusiin tiloihin.

Ennen kuin pystymme lähtemään Suvantokadulta, meidän on hyvästeltävä tämä tutuksi käynyt paikka. Meidän täytyy myös saada runsasta tavaramääräämme väheneämään. Siksi olemmekin päättäneet pitää hyvästelypäivänä kirpputoria. Lauantaina 17.3. klo 13-15. voi tulla ostamaan ja täydentämään omia Unkarin-varastojaan. Jos olet kiinnostunut Unkarista kertovista tai unkarinkielisistä kirjoista, CD- ja äänilevyistä ja muista esineistä, niin tule katsomaan ja ostamaan! Myynnissä on myös mausteita, kasseja yms.

Kirpputorin jälkeen pidämme samaisena päivänä myös vuosikokouksen. Aloitamme tuon tilaisuuden klo 15 esitelmällä. Saamme esitelmän pitäjäksi Heikki Kosken, jolla meriittejä riittää: hän on ollut Suomi-Unkari Seuran puheenjohtajana vuosina 1979-89. Heikki Koski toiminut mm. Porin kaupunginjohtajana, Alkon pääjohtajana, Länsi-Suomen maaherrana, Tampereen yliopiston kanslerina, ministerinä jne. Heikillä on myös pitkät siteet ja suhteet Unkariin. Unkarilaiset hän on valinnut esitelmänsä teemaksi: **”Sukulaiset ystävinä”** -otsikon alle mahtunee monenlaista ja kiinnostavaa muistelua.

Yhdistyksemme on jo melko pitkään järjestänyt joka toinen vuosi matkan Unkariin. Nyt olisi taas se joka toinen vuosi! Neljä vuotta sitten kiertelimme Transilvaniassa, kesällä 2016 eri puolella Unkaria. Nyt emme ole vielä päättäneet mitään tarkkaa suuntaa. Jäsenet saavat tulla kertomaan toiveitaan. Matka, joka olisi entiseen tapaan noin viikon mittainen, ja se tehtäisiin todennäköisesti syyskuun loppupuolella, jolloin

Unkarissa ei ole enää kovin kuuma ja viininkorjuukin on sopivasti meneillään.

Todennäköisesti kävisimme joko matkamme alussa tai lopussa ystävyyskaupungissamme Miskolcissa. Kaupungissa käyntiin on tänä vuonna erityinen syy myös siksi, että Tampereen ja Miskolcin välisen ystävyyssoitimuksen solmimisesta tulee tänä vuonna kuluneeksi 65 vuotta. Jos olet vähääkään kiinnostunut matkasta, tule mukaan keskustelemaan ja tekemään omia ehdotuksiasi 18. huhtikuuta klo 17 Metso-kirjaston alakerran Jäkälä-saliin.

Tampereen ja Miskolcin 65 vuotta kestäneen yhteistyön kunniaksi olisi mukava saada unkarilaisia ystäviä myös Suomeen ja Tampereelle. Käymme kaupungin kanssa neuvotteluja ja toivomme, että jonkinlainen syntymäpäivän vieto järjestyy syksymmällä myös täällä Tampereella.

Toivottelen kaikille jäsenillemme ja tämän lehden lukijoille hyvää ja mielenkiintoista kevätkautta!

Irmeli Knivilä

Ennen vuosikokousta 17.3. klo 13 – 15 yhdistyksen oma

KIRPPUTORI – MAGYAR BOLHAPIAC

Kansainvälisellä toimintakeskuksella

Tarjolla on:

kirjoja,

mausteita,

makeisia,

taide-esineitä,

unkarilaista keramiikkaa...

...halvalla menee, mutta ilmaiseksikin voi saada
– tule tekemään löytöjä!

Kiinnostaako matka Unkariin?

Olemme Tampereen Suomi-Unkari Seurassa suunnittelemassa syyskuun loppupuolelle noin viikon matkaa Unkariin. Emme ole lyöneet lukkoon vielä tarkkaa matka-aikaa emmekä suuntaa.

Tule keskiviikkona 18. huhtikuuta kello 17 keskustelemaan matkasta, esittämään omia mielipiteitäsi ja ideoitasi Metso-kirjaston alakerrassa olevaan Jäkälä-saliin!

Kutsu sääntömääräiseen vuosikokoukseen

Tampereen Suomi-Unkari Seura ry:n sääntömääräinen vuosikokous pidetään lauantaina 17. maaliskuuta 2018 Kansainvälisessä toimintakeskuksessa, Suvantokatu 13, 2. krs.

Huom.: Ennen vuosikokousta klo 15 alkaen mm. Suomi-Unkari Seuran puheenjohtajana 1979–1989 toiminut **Heikki Koski** kertoo suhteestaan Unkariin otsikolla **Sukulaiset ystävinä**.

Esityslista

1 Kokouksen avaus

2 Kokouksen laillisuus ja päätösvaltaisuus

3 Työjärjestyksen hyväksyminen

4 Kokouksen järjestäytyminen

Valitaan kokoukselle:

- puheenjohtaja
- sihteeri
- kaksi pöytäkirjantarkastajaa
- kaksi ääntenlaskijaa

5 Ilmoitusasiat

6 Yhdistyksen toimintakertomus vuodelta 2017

Liite 1. (s. 9)

7 Tilinpäätös vuodelta 2017

Liite 2. (s.12)

8 Toiminnantarkastajan lausunto sekä tili- ja vastuuvapauden myöntäminen tilivelvollisille

Toiminnantarkastajien lausunto luetaan kokouksessa.

9 Vahvistetaan toimintasuunnitelma vuodeksi 2018

Liite 3. (s. 13)

10 Vahvistetaan jäsenmaksu vuodelle 2018 TÄYDENNÄ KORJAA

Suomi-Unkari Seuran vuoden 2017 edustajakokous suositti jäsenmaksuksi 30 euroa, josta seuran osuus on 20 euroa ja yhdistyksen osuus 10 euroa. Lisäksi niiden jäsenten osalta, jotka ovat liittyneet seuraan ennen vuotta 2007 ja ovat tuolloin olleet yli 65-vuotiaita, jäsenmaksu on 25 euroa, josta seuran osuus 17 euroa ja yhdistyksen osuus 8 euroa (ns. II maksuluokka). Hallitus esittää, että jäsenmaksu vahvistettaisiin vuoden 2017 edustajakokouksen suosituksen mukaisesti 30 euroksi ja ns. II maksuluokassa 25 euroksi. Vuosikokous päättää lisäksi tukijäsenten jäsenmaksuperusteista.

11 Vahvistetaan talousarvio vuodeksi 2018

Liite 4. (s. 16)

12 Yhdistyksen puheenjohtajan valinta toimikaudeksi 2018

Yhdistyksen sääntöjen mukaan hallituksen puheenjohtaja, jota kutsutaan yhdistyksen puheenjohtajaksi, valitaan vuodeksi kerrallaan.

13 Yhdistyksen hallituksen jäsenten vaali toimikaudeksi 2018

Yhdistyksen sääntöjen mukaan hallituksen jäsenten toimikausi on yksi vuosi. Paikkansa jättävät täytettäväksi v. 2017 toimintakertomuksen alussa luetellut hallituksen jäsenet.

14 Toiminnantarkastajien vaali toimikaudeksi 2018

Toiminnantarkastajina ovat toimineet Mari Vares ja Liisa Perälä (varalla).

15 Edustajakokousedustajien vaali vuodeksi 2018

Seuran sääntöjen mukaan saavat paikallisyhdistykset kutakin alkavaa sataa (100) jäsenmaksunsa maksanutta henkilöjäsentä kohti yhden edustajan Suomi-Unkari Seura – Finn-Magyar Társaság ry:n edustajakokoukseen. Tampereen yhdistys voi nimetä edustajakokoukseen kaksi edustajaa.

16 Muut mahdolliset asiat

17 Kokouksen päättäminen

TAMPEREEN SUOMI-UNKARI SEURA RY.

Irmeli Kniivilä   Laura Panula

HUOM.: Jotta yhdistyksen toiminta jatkuisi keskeytyksittä, väistävä hallitus pitää suotavana, että uusi hallitus voisi pitää järjestäytymiskokouksensa välittömästi vuosikokouksen jälkeen.

Toimintakertomus vuodelta 2017

Hallitus ja toimihenkilöt

Hallituksen jäsenet toimintavuonna 2017:

Irmeli Kniivilä, puheenjohtaja
Jorma Perälä, varapuheenjohtaja
Laura Panula, sihteeri
Marjut Huhtinen, taloudenhoitaja
Aino Erenius
Kirsti Grönroos
Simo Koho
Helka Lumiainen
Auli Mattsson
Anne-Marie Mäkinen
Zita Székely
Tenho Takalo
Maija Wahlgrén

Yhdistyksen toiminnantarkastajina ovat vuonna 2017 toimineet Mari Vares, varalla Liisa Perälä.

Jäsenistö

Yhdistyksen jäsenmäärä vuoden 2017 lopulla oli 157.

Kokous ja jäsenoiminta

VIOSIKOKOUS. Paikallisyhdistyksen sääntömääräinen vuosikokous pidettiin Kansainvälisessä toimintakeskuksessa lauantaina 18.3.2017 kello 17:50 – 18:20. Koko-

uksen puheenjohtajana toimi **Kristiina Jaatinen** ja sihteerinä **Tenho Takalo**. Kokous käsitteli sääntöjen mukaiset vuosikokousasiat, valitsi hallituksen sekä puheenjohtajaksi **Irmeli Kniivilän**. Kokouksessa oli paikalla 24 yhdistyksen jäsentä.

Ennen vuosikokousta kuultiin Suomen Budapestin ex-suurlähettiläs **Pasi Tuomista** -kertomuksia hänen lähettiläsajastaan Budapestissa ja muuttuvassa Unkarissa.

HALLITUS. Järjestäytymiskokouksessaan hallitus valitsi varapuheenjohtajaksi Jorma Perälän, sihteeriksi **Laura Panulan** ja taloudenhoitajaksi **Marjut Huhtisen**. Hallitus on kokoontunut toimintakautensa aikana yhteensä 6 kertaa, kokoontumispaikana on useimmiten ollut Kansainvälinen toimintakeskus Sivantokadulla. Tarvittaessa on nimetty erilaisia valmisteluryhmiä.

ALUEYHTEISTYÖ muiden Suomi-Unkari seuran yhdistysten (erityisesti Lempäälän ja Valkeakosken) kanssa on jatkunut eri teemaisina tapahtumina sekä osallistumisina toistemme tilaisuuksiin.

ELOKUVAILTAPÄIVÄSSÄ huhtikuun 11. Nähtiin unkarilainen elokuva *Liza, a rókatündér* vuodelta 2015.

SAUNAILTA JA KEVÄTKAUDEN PÄÄTÄJÄISET. Kesähuvilalla Louhennokassa keitettiin aitoa szegediläistä kalakeittoa, seurusteltiin ja saunottiin 27.5.

ESITELMÄ “Miksi (taas) Unkariin” - Unkarin matkailun moninaiset mahdollisuudet: lähetystöneuvos **Andre Szabó** Kansainvälisellä toimintakeskuksella 29.9.

SUOMALAIS-UGRILAISTEN KIELTEN SUKUKANSAPÄIVÄÄ (SUGRIFEST) vietettiin lokakuun kolmantena lauantaina Monitoimitalo 13:ssa. Tämän vuoden kantavana teemana oli suomalais-ugrilaiset markkinat, esiintyjä/puhujia eri yhdistyksistä, mm. Tenho Takalo. Musiikkia oli tarjolla edellisen illan etnoklubilla.

SUOMI-UNKARI SEURAN ”UNKARIA KOULUIHIN” -teemaviikko toteutettiin yhtenä Sugrifestin tapahtumana: Unkaria tekivät tutuksi Kaarilan ja Linnainmaan yläkouluilla **Irmeli Kniivilä, Zita Székely** ja **Tenho Takalo**.

RUOKAKURSSI marraskuun 18. Kurssilaiset (jäsenemme ja Kalevan kirkon Unkari-piiri) testailivat uusia reseptejä sekä maistelivat läpi kokonaisen menun.

MYYJÄISET. Yhdistys järjesti Kalevan kirkon Unkari-piirin kanssa myyjäiset Kalevan kirkolla lauantaina 2.12. Myyjinä myös Unkari-piiri (kahvila) sekä seuramme soppapiste (*gulyás*-keitto).

Seuran **PIKKUJOULUT** vietettiin 8.12. Suvantokadulla: jouluisia tarjottavia ja musiikkia, arpajaiset sekä joulupukin lahjahetki. Tonttuina paikalla n. kaksikymmentä jäsentämme sekä unkarilainen vaihto-oppilas Kecskemétistä, Török Ábrahám.

TIEDOTUSTOIMINTA

Suomi-Unkari Seura on julkaisee jäsenistölle tarkoitettua lehteä “Suomi-Unkari”, joka ilmestyy neljä kertaa vuodessa. Tampereen yhdistys on myös jatkanut jäsen-

lehtensä *UNKARIN UUTISET - Magyar Hírek* julkaisemista kahden numeron verran. Lehden tarkoituksena on tiedottaa jäsenkunnalle sekä pääseuran että oman yhdistyksen toiminnasta, seurata Unkarin tapahtumia sekä kertoa aikakauslehden tapaan ajankohtaisista Unkariin liittyvistä asioista.

Yhdistyksen www-sivut jakavat yhdistyksen tiedotteita, välähdyksiä Unkarin uutisista (suomeksi) ja kaikenlaista muuta kiinnostavaa. Myös Facebookissa on julkaistu tiedotteita ja tietoa tapahtumista. Kiireellisissä tapauksissa on lähetetty jäsenistölle erillisiä tiedotteita postitse ja sähköpostitse.

Yhdistyksen muu toiminta

SEURAN EDUSTAJAKOKOUS. Vuosikokous valitsi Suomi-Unkari Seura ry:n edustajakokoukseen yhdistyksen edustajaksi **Jorma Perälän** ja varalle **Tenho Takalon**, jotka edustivat yhdistystä edustajakokouksessa 22.4.

LÄHIYHDISTYSTEN YHTEISTYÖTÄ seura on tehnyt Lempäälän ja Valkeakosken yhdistysten kanssa.

Lempäälän yhdistyksen kesätapahtumassa ”Tonavanristeilyllä” Hämeenkyrön Kyrösjärvellä oli mukana seuramme edustajia, kuten myös **Valkeakosken yhdistyksen** pikkujoulussa, jossa Tenho Takalo piti esitelmän *“Unkari vuonna 1917”*.

PAIKALLISYHDISTYSTEN NEUVOTTELUPÄIVÄ pidettiin Helsingissä 18.11. Seuraa edusti **Marjut Huhtinen**.

PÄIVYSTYS TOIMINTAKESKUKSESSA JAMUU ASIAANTUNTIJA-APU. Yhdistyksen toimistossa Kansainvälisessä toimintakeskuksessa on päivystetty sopimusten mukaan/tarvittaessa. Toimistolla on ollut myynnissä unkarilaisia mausteita, oman seuran julkaisemaa sarjakuva-albumia sekä keskusseuran julkaisemia kirjoja.

Monet seuran ja sen hallituksen jäsenet ovat antaneet tarvittaessa asiantuntemus-, tulkkaus- ja majoitusapua myös ulkopuolisille tahoille.

UNKARIN KIELI. Unkarin kieltä on opiskeltu Ahjolan kansalaisopistossa.

KANSAINVÄLISEN TOIMINTAKESKUKSEN TUKIYHDISTYS piti: kevätkokouksensa 6.3. ja syyskokouksensa 28.11. Tukiyhdistyksen hallituksessa toimii edustajanamme **Marjut Huhtinen.**

KANSAINVÄLISEN TOIMINTAKESKUKSEN TILAISUUDET. Yhdistyksemme osallistui toimintakeskuksen kevät- ja sii-

voustalkoisiin (12.5.) sekä pikkujouluihin (28.11.). Juhlia vietettiin perinteiden mukaisesti muiden Kv-keskuksessa toimivien, ystävyysseurojen kanssa.

Unkarioin liittyviä tapahtumia Tampereella

6.4. *Tampere Guitar Festivalin* artistivieraana oli **Tom Lumen**, Miskolc-lähtöinen kitaristi.

10.5. *Pyynikinlinnan jazz -konsertissa* esiintyivät **László Süle** ja **Mihály Borbély**. Konsertin jälkeen Kansainvälisessä toimintakeskuksessa iltapalan yhteydessä oli yhteinen seurusteluhetki muusikoiden kanssa.

Elokuvakeskus Niagarassa nähtiin **SUGRIFESTIN** elokuvaviikon yhteydessä loka-kuussa myös kolme unkarilaista elokuvaa.

TAMPEREEN SUOMI-UNKARI SEURAN HALLITUS

Irmeli Kniivilä
puheenjohtaja

Laura Panula
sihteeri

Tilinpäätös 2017

TULOSLASKELMA 01.01.—31.12.2017

Varsinainen toiminta

Kulut	- 1.646,52	
Tuotot	+ 1.459,20	- 187,32
Jäsenlehti, tiedotteet		- 785,74
Vuokrakulut		- 170,00
Muut kulut		- 94,66
Jäsenmaksutuotot		+1.244,00
Korkotuotot		+ 1,30
		<hr/>
Oman toiminnan tuotto		+ 7,58
Tilikauden ylijäämä		+ 7,58

TASE 31.12.2017

Vastaavaa

Rahoitusomaisuus	
Pankkisaamiset	2.093,24
Käteiskassa	6,00
	<hr/>
	2.099,24
	<hr/> <hr/>

Vastattavaa

Oma pääoma 1.1.2017	2.091,66
Ylijäämä	7,58
	<hr/>
	2.099,24
	<hr/> <hr/>

Tampereella 27.02.2018

Toimintasuunnitelma vuodelle 2018

Suomi-Unkari Seuran (SUS) ja sen paikallisyhdistysten tarkoituksena on sääntöjensä mukaan koota eri kansalaispiirejä toimimaan Suomen ja Unkarin kulttuurisuhteiden kehittämiseksi. SUS pyrkii niin ikään levittämään ja syventämään Unkarin historian, kulttuurin, yhteiskunnan ja talouselämän tuntemusta sekä lujittamaan ja lisäämään Suomen ja Unkarin välistä vuorovaikutusta ja ystävyyttä.

SUS ja paikallisyhdistykset järjestävät tarkoituksensa toteuttamiseksi esitelmätilaisuuksia, tukevat näyttelyiden, konserttien ym. taidetilaisuuksien järjestämistä sekä Unkariin liittyvää tiedotus- ja harrastustoimintaa. Kontaktien kehittämiseksi ja molemminpuolisen tuntemuksen lisäämiseksi edistetään unkarin kielen opiskelua ja järjestetään matkoja.

Toimihenkilöt ja hallinto

Paikallisyhdistyksen asioita hoitaa yhdistyksen vuosikokouksen valitsema hallitus, johon kuuluu puheenjohtajan lisäksi kuudesta kahteentoista jäsentä, jotka valitaan vuodeksi kerrallaan. Hallituksen jäsenten tulee olla yhdistyksen jäseniä. Toimintakertomuksen yhteydessä on esitetty toimintavuoden 2017 hallitus.

Paikallisyhdistyksen ylin päättävä elin on

vuosikokous, joka valitsee hallituksen jäsenet ja puheenjohtajan vuodeksi kerrallaan. Vuosikokous hyväksyy myös toimintakertomuksen ja toimintasuunnitelman sekä talousarvion seuraavaa toimintakautta varten. Mikäli jäsenet tai paikallisyhdistyksen hallitus katsovat tarpeelliseksi, voidaan yhdistyksen ylimääräinen kokous muulloinkin kutsua koolle.

Paikallisyhdistyksen toiminta

TALOUS. Paikallisyhdistyksen varat käytetään toiminnan ylläpitämiseen ja kehittämiseen. Talousarvio perustuu n. 150 jäsenen jäsenmaksutuloihin, jolloin jäsenmaksukertymä säilyy suurin piirtein nykyisellään. Vuoden 2018 jäsenmaksu on 30 euroa, josta keskusseuran (SUS) osuus on 20 euroa ja yhdistyksen osuus 10 euroa. 2. maksuluokassa (yli 65-vuotiaat ennen v. 2007 liittyneet) jäsenmaksu on 25 euroa, josta SUS:n osuus 17 euroa ja yhdistyksen osuus 8 euroa.

Mahdollisten maksullisten tilaisuuksien pääsylippujen myyntitulojen ym. tulojen kertymän arviointi on vaikeaa, koska yleisömäärää ja esiintyjille maksettavia palkkioita tai korvauksia on mahdoton ennakoida täsmällisesti.

KOKOUS- JA JÄSENTOIMINTA. Paikallisyhdistys pyrkii itsenäiseen ja omaehtoiseen toimintaan. Toisaalta pyritään yhteistyössä Suomi-Unkari Seuran ja sen muiden paikallisyhdistysten sekä Unkarin kulttuuri- ja tiedekeskuksen kanssa tarjoamaan jäsenkunnalle ja kulloisestakin teemasta kiinnostuneille tamperelaisille monipuolista ohjelmaa.

Paikallisyhdistyksen toiminnan tehostamiseksi ensiarvoista on jäsenkunnan aktivointi ja sellaisen toiminnan suunnittelu, josta jokainen jäsenryhmä voisi löytää itseään kiinnostavia teemoja. Lähiyhdistysten kanssa jatketaan vahvaa yhteistyötä. Myös ystävyys-suhdetta Miskolcin paikallisyhdistyksen kanssa pyritään vaalimaan ja lujittamaan.

Ohjelmasuunnitelma vuodelle 2018

Ohjelmasta tullaan tiedottamaan jäsenlehdessä, yksityiskohtaisesti tiedotteilla, verkkosivuilla, Facebookissa sekä tarvittaessa sanomalehdissä.

SÄÄNTÖMÄÄRÄINEN VUOSIKOKOUS. Vuosikokous pidetään lauantaina 17. maaliskuuta kello 15 Kansainvälisessä toimintakeskuksessa Suvantokadulla, jolloin myös vietetään **UNKARIN KANSALLISTA JUHLAPÄIVÄÄ**, maaliskuun 15:ttä luennolla. Vieraanamme on Suomi-Unkari Seuran entinen puheenjohtaja **Heikki Koski** teemalla ”Sukulaiset ystävinä”.

YHTEISTYÖ MISKOLCIN KANSSA. Vuonna 2018 yhdistys tulee jatkamaan ystävyys-suhteita Tampereen ja Miskolcin Suomenystävien välillä.

YSTÄVYYSKAUPUNKISUHDE 65 VUOTTA. Tänä vuonna tulee kuluneeksi 65 vuotta Tampereen ja Miskolcin ystävyys-kaupunkisuhteen solmimisesta ja tätä juhlittaneen syyskaudella Tampereella.

YHDISTYKSEN OMA UNKARIN KIER-TOMATKA on suunnitteilla syksyille 2018 ja tuolloin mahdollisesti järjestetään yhteinen juhlatilaisuus Miskolcin yhdistyksen kanssa.

RUOKA- ja/tai LEIVONTAKURSSSEJA pyritään järjestämään joko kevät- tai syyskaudella.

KULTTUURITAPAHTUMAT. Historiaan, kieleen, kulttuuriin ja unkarin nykytilanteeseen tutustuttavia luentoja ja esitelmiä pyritään järjestämään koko vuoden ajan. Vuoden ensimmäinen näyttely, **SOLI DEO GLORIA – Unkarin reformaation viisi vuosisataa**, oli nähtävillä Kalevan kirkon seurakuntasalissa 3.2. – 4.3. 2018.

SAUNAILTA. Kevättoimintakauden päättävä tapaaminen järjestetään Lempiäniemessä lauantaina 26.5.

SUKUKANSAPÄIVÄÄ (SUGRIFESTIÄ) vietetään lokakuun kolmantena lauantaina (20.10.). Yhdessä Tampereen kaupungin kulttuuritoimen, yliopiston ja eri ystävyysseurojen kanssa järjestettävä tapahtuma pitää jällen sisällään musiikkia, elokuvia, luentoja, keskustelutilaisuuksia, työpajoja. Sugrifestiin liittyen järjestetään myös Suomi-Unkari Seuran **KOULUJEN UNKARI-VIIKKO**.

PIKKUJOULU ja UNKARI-MYYJÄISET marras-joulukuussa päättävät syyskauden.

KULTTUURIOHJELMA. Musiikki-, teatteri- ja näyttelyretkiä järjestetään, kun tar-

jolla on sopivaa Unkari-aiheista ohjelmistoa. Konserteista tai muista mahdollisista taiteilijavierailuista tiedotetaan jäsenistölle erikseen.

Tiedotus

Seuran lehti *“Suomi-Unkari”* tulee jäsenkunnalle neljännesvuosittain. Paikallisyhdistyksen oma jäsenlehti *UNKARIN UUTISET – Magyar Hírek* ilmestyy taloudellisista syistä nykyisin kaksi kertaa vuodessa. Erilaisista yhdistyksen järjestämistä tilaisuuksista tullaan tiedottamaan yksityiskohtaisesti jäsentiedotteella, Facebookissa, www-sivuilla, sähköpostitse sekä tampere-laisissa päivälehdissä (tapahtuma- ja seuratoimintapalstat). Tarvittaessa käytetään myös muita kanavia.

Tampereen paikakallisyhdistyksen toiminnasta informoidaan myös FME:n Tampereella/Pirkanmaalla asuvia jäseniä. Yhteistyötä Tampereen unkarilaisten kanssa pyritään jatkamaan.

Muu toiminta

Vuonna 2018 seuran varsinainen edustajakokous on huhtikuussa (21.4.) ja paikallisyhdistysten neuvottelupäivä 10.11. Helsingissä.

Yhdistys on tarvittaessa mukana ja apuna eri yhteisöjen saadessa vieraita Unkarista tai suunnitellessa omia matkoja Unkariin.

TAMPEREEN SUOMI-UNKARI SEURAN HALLITUS

Irmeli Kniivilä
puheenjohtaja

Laura Panula
sihteeri

Talousarvio vuodelle 2018

Varsinainen toiminta

Tuotot	+ 1.400	
Kulut	- 1.600	
	<hr/>	- 200
Jäsenmaksutuotot		+ 1.250
Tuotot yhteensä		+ 1.050
Monistus-, posti- ja toimistokulut	- 100	
Jäsenlehti	- 850	
Muut kulut	- 300	
	<hr/>	- 1.250
Tilikauden alijäämä		-

Tampereen Suomi-Unkari Seuran säännöt

1. § YHDISTYKSEN NIMI JA KOTIPAIKKA

Yhdistyksen nimi on Tampereen Suomi-Unkari Seura ry.

Yhdistyksen kotipaikka on Tampere.

Valtakunnallisesta Suomi-Unkari Seura - Finn-Magyar Társaság ry:stä käytetään näissä säännöissä nimitystä seura ja seuran paikallisyhdistyksestä nimitystä yhdistys.

2. § YHDISTYKSEN TARKOITUS JA TOIMINNAN LAATU

Yhdistyksen tarkoituksena on suomalaisunkarilaisten kulttuurisuhteiden kehittäminen, Unkarin historian ja nykypäivän tuntemuksen levittäminen ja syventäminen sekä Suomen ja Unkarin kansalaisten ystävyyden lujittaminen ja yhteistoiminnan lisääminen kaikilla elämän aloilla.

Yhdistys on valtakunnallisen Suomi-Unkari Seura - Finn-Magyar Társaság ry:n jäsenyhdistys.

Tarkoituksensa toteuttamiseksi yhdistys toimii yhdysiteenä suomalaisten ja unkarilaisten välillä. Yhdistys järjestää esitelmätilaisuuksia, näyttelyitä, kulttuuritilaisuuksia ja muuta vastaavaa harrastustoimintaa, jäse-

nilleen vierailuja ja matkoja Unkariin, edistää unkarin kielen ja kulttuurin opiskelua, stipendiaattien, harjoittelijoiden, taiteilijoiden ja eri alojen harrastajien ja asiantuntijoiden vaihtoa sekä harjoittaa julkaisu- ja tiedotustoimintaa, jonka tarkoituksena on molemmissa maissa lisätä toistensa olojen ja pyrkimysten tuntemusta.

Toimintansa tukemiseksi yhdistys voi omistaa irtainta ja kiinteää omaisuutta, vastaanottaa lahjoituksia ja testamentteja sekä järjestää arpajaisia, myyjäisiä ja rahankeräyksiä.

3. § YHDISTYKSEN JÄSENYYS JA JÄSENMAKSUT

Yhdistyksen henkilöjäseneksi voi liittyä jokainen, joka hyväksyy yhdistyksen tarkoituksen ja säännöt. Henkilöjäsenet hyväksyy hakemuksesta yhdistyksen hallitus.

Yhdistyksen tukijäseneksi voi liittyä yhdistyksen tarkoituksen ja säännöt hyväksyvä Suomessa rekisteröitynyt oikeuskelpoinen yhteisö ja säätiö. Tukijäsenet hyväksyy hakemuksesta yhdistyksen hallitus.

Yhdistyksen vuosikokous päättää henkilöjäsenen jäsenmaksun suuruudesta ottaen huomioon seuralle maksettavat jäsenmaksut. Tukijäsenten jäsenmaksun suuruudesta

päittää yhdistyksen hallitus yhdistyksen vuosikokouksen vahvistamien perusteiden mukaisesti.

Yhdistys kuuluu Suomi-Unkari Seuraan jäsenyhdistyksenä ja maksaa sille seuran varsinaisen edustajakokouksen vahvistaman jäsenmaksun.

4. §

YHDISTYKSEN VUOSIKOKOUS

Yhdistyksen vuosikokous on pidettävä viimeistään maaliskuussa hallituksen määräämänä päivänä. Vuosikokous kutsutaan koolle viimeistään seitsemän vuorokautta ennen yhdistyksen kotipaikkakunnalla ilmestyvässä sanomalehdessä, kirjeitse tai sähköpostitse.

Jokaisella henkilöjäsenellä on yhdistyksen kokouksessa yksi ääni. Yhdistykseen liittynyt tukijäsen on oikeutettu lähettämään yhdistyksen kokoukseen yhden edustajan, jolla kokouksessa on puhevalta, mutta ei äänioikeutta.

Yhdistyksen kokouksen päätökseksi tulee, ellei säännöissä ole toisin määrätty, se mielipide, jota on kannattanut yli puolet annetuista äänistä. Äänen mennessä tasan ratkaisee kokouksen puheenjohtajan ääni, vaaleissa kuitenkin arpa.

Vuosikokouksessa käsitellään seuraavat asiat:

1. kokouksen avaus
2. valitaan kokouksen puheenjohtaja, sihteeri, kaksi pöytäkirjantarkastajaa ja tarvittaessa kaksi äänenlaskijaa
3. todetaan kokouksen laillisuus ja päätösvaltaisuus

4. hyväksytään kokouksen työjärjestys
5. esitetään tilinpäätös, vuosikertomus ja toiminnantarkastajan/-tarkastajien lausunto
6. päätetään tilinpäätöksen vahvistamisesta ja vastuuvapauden myöntämisestä hallitukselle ja muille vastuuvollisille
7. vahvistetaan toimintasuunnitelma, tulo- ja menoarvio sekä jäsenmaksun suuruus
8. valitaan seuraavaksi toimikaudeksi hallituksen puheenjohtaja, jota kutsutaan yhdistyksen puheenjohtajaksi
9. valitaan muut hallituksen jäsenet,
10. valitaan yksi tai kaksi toiminnantarkastajaa ja yksi tai kaksi varatoiminnantarkastajaa kuluvan vuoden tilejä tarkastamaan
11. päätetään tukijäsenten jäsenmaksu-erusteista
12. valitaan edustajat seuran edustajakokoukseen sekä
13. käsitellään muut kokouskutsussa mainitut asiat.

Yhdistyksen vuosikokouksessa ovat oikeutettuja olemaan läsnä myös seuran kunniajäsenet sekä seuran hallituksen jäsenet ja toimihenkilöt. Heillä on kokouksessa puhevalta, mutta ei äänioikeutta.

Mikäli yhdistyksen jäsen haluaa saada jonkin asian yhdistyksen vuosikokouksen käsiteltäväksi, on hänen ilmoitettava siitä kirjallisesti hallitukselle edellisen vuoden loppuun mennessä.

5. § YHDISTYKSEN YLIMÄÄRÄISET KOKOUKSET

Ylimääräinen kokous pidetään, kun yhdistyksen kokous niin päättää tai kun hallitus katsoo sen tarpeelliseksi tai kun vähintään kymmenesosa (1/10) äänioikeutetuista jäsenistä sitä hallitukselta erityisesti ilmoitettua asiaa varten kirjallisesti vaatii. Kokous on kutsuttava koolle vähintään seitsemän vuorokautta ennen kokousta yhdistyksen kotipaikkakunnalla ilmestyvässä sanomalehdessä, kirjeitse tai sähköpostitse.

6. § YHDISTYKSEN TILIKAUSI

Yhdistyksen tilikausi on kalenterivuosi. Tilinpäätös tarvittavine asiakirjoinen ja hallituksen vuosikertomus on jätettävä vähintään kuukausi ennen yhdistyksen vuosikokousta toiminnantarkastajan/toiminnantarkastajien tarkastettavaksi. Toiminnantarkastajan/toiminnantarkastajien tulee antaa niistä hallitukselle kirjallinen lausuntonsa viimeistään kaksi viikkoa ennen vuosikokousta.

7. § YHDISTYKSEN HALLITUS

Yhdistyksen asioita hoitaa yhdistyksen vuosikokouksen valitsema hallitus, johon kuuluu puheenjohtajan lisäksi kuudesta kahteentoista (6–12) jäsentä. Hallituksen toimikausi on vuosikokousten välinen aika. Hallituksen jäsenten tulee olla yhdistyksen jäseniä.

Hallitus valitsee keskuudestaan varapuheenjohtajan, sihteerin ja taloudenhoitajan sekä ottaa muut tarvittavat virkailijat. Hallitus on päätösvaltainen, kun vähintään puolet sen jä-

senistä, puheenjohtaja tai varapuheenjohtaja mukaan luettuna, on läsnä.

Hallituksen tehtävänä on:

1. huolellisesti hoitaa yhdistyksen asioita noudattaen näiden sääntöjen määräyksiä sekä yhdistyksen kokouksen ja seuran edustajakokouksen päätöksiä ja seuran hallituksen antamia ohjeita,
2. huolehtia yhdistyksen vuosikertomuksesta, kirjanpidon lainmukaisuudesta ja varainhoidon luotettavuudesta sekä juoksevista asioista,
3. hyväksyä uudet henkilö- ja tukijäsenet, pitää jäsenluetteloa ja päättää tukijäsenen jäsenmaksuista yhdistyksen vuosikokouksessa hyväksytyjen perusteiden puitteissa sekä
4. kutsua koolle yhdistyksen kokoukset, neuvotella tarvittaessa seuran hallituksen kanssa yhdistyksen toimintaa koskevista taloudellisista ja oikeudellisista asioista sekä
5. nimetä osallistujansa paikallisyhdistysten neuvottelupäivään.

8. § YHDISTYKSEN NIMEN KIRJOITTAMINEN

Yhdistyksen nimen kirjoittaa puheenjohtaja tai varapuheenjohtaja, jompikumpi yhdessä sihteerin tai taloudenhoitajan kanssa.

9. § YHDISTYKSESTÄ EROAMINEN JA EROTTAMINEN

Jäsenellä on oikeus erota yhdistyksestä ilmoittamalla siitä kirjallisesti hallitukselle

tai sen puheenjohtajalle tai ilmoittamalla erosta yhdistyksen kokouksessa merkittäväksi pöytäkirjaan.

Hallitus voi erottaa jäsenen yhdistyksestä, jos jäsen on jättänyt eräänntyneen jäsenmaksunsa maksamatta tai muuten jättänyt täyttämättä ne velvoitukset, joihin hän on yhdistykseen liittymällä sitoutunut tai on menettelyllään yhdistyksessä tai sen ulkopuolella huomattavasti vahingoittanut yhdistystä tai ei enää täytä laissa tai yhdistyksen säännöissä mainittuja jäsenyyden ehtoja.

10. § SEURAN EDUSTAJAKOKOUS

Yhdistys on oikeutettu lähettämään seuran edustajakokouksiin niin monta edustajaa kuin seuran säännöt määräävät. Edustajat valitaan kunkin vuoden vuosikokouksessa.

11. § YHDISTYKSEN SÄÄNTÖJEN MUUTTAMINEN JA YHDISTYKSEN PURKAMINEN

Päätös sääntöjen muuttamisesta ja yhdistyksen purkamisesta on tehtävä yhdistyksen kokouksessa vähintään kolmen neljäsosan (3/4) enemmistöllä annetuista äänistä. Kokouskutsussa on mainittava sääntöjen muuttamisesta tai yhdistyksen purkamisesta.

Sääntömuutos on alistettava seuran hallituksen vahvistettavaksi ja yhdistyksen purkamisesta on ilmoitettava kirjallisesti seuran hallitukselle.

Yhdistyksen purkautuessa tai sen tullessa lakkautetuksi siirretään yhdistyksen varat Suomi-Unkari Seura - Finn-Magyar Társaság ry:lle.

Luterilaisuuden vaikutus kansansivistykseen yhteiskunnassamme

Seuraavassa lyhennelmä *Soli Deo Gloria* -näyttelyn avajaisissa pidetystä esitelmästä 3. helmikuuta 2018.

Tilanne ennen uskonpuhdistusta

Suomi kuului 1200-luvulla kiinteästi Ruotsin ja länsimaisen kulttuurin vaikutuspiiriin. Uskonnollista valtaa piti katolinen kirkko, joka opetti kansaa kirkollisten tapojen, ripin, kirkon seinämaalausten, Raamatun kertomusten ja pyhimystarujen avulla. Jumalanpalvelukset ja kirkolliset tekstit olivat latinaksi. Ortodoksisen kirkon alueella kielellä oli kreikka ja kirkkoslaavi.

Suomenkielisyys suojeli kansallisia erityispiirteitämme, mutta samalla eristi kansaa muusta maailmasta. Suomenkielinen kirjallisuus puuttui kokonaan; teksteinä olivat vain Isä meidän -rukous, Ave Maria, Apostolinen uskontunnus ja synnintunnustus. 1400-luvun loppupuolelta alkaen pappien tuli lukea ne kansankielisenä.

Reformaation alku ja Agricolan toiminta

Saksassa 31.10.1517 **Martti Lutherin** teeseillä alkanut uskonpuhdistus merkitsi tärkeää edistysaskelta. Uskonpuhdistuksessa

nähtiin tärkeäksi, että kansa saisi itse lukea puhdasta Jumalan Sanaa omalla kielellään. Tämä tarkoitti kansankielisen kirjallisuuden luomista, yleistä lukutaitoa ja kansanopetusjärjestelmän rakentamista. Pappikaan ei olisi enää ensisijassa liturgi vaan kansan opettaja. Saksassa Luther käänsi v. 1534 koko Raamatun saksan kielelle ja laati ensimmäisen katekismuksen, johon liittyi alkuopetusosa, aapiskirja.

Suomessa reformaation alkuvaiheet henkilöityivät **Mikael Agricolaan**. Turun piispan kirjurina työskennellyt Agricola matkasi vuonna 1536 Wittenbergin yliopistoon Martti Lutherin oppiin. Oppi-isiensä Lutherin ja **Melanchtonin** mallin mukaisesti Agricola valmisti jo Saksassa suomenkielistä käännöstä Uudesta Testamentista. Agricolaa nimitetään suomen kielen isäksi, sillä kääntäessään Uutta testamenttia hän joutui samalla luomaan puhutusta Suomen kielestä kirjoitettua.

Agricola kirjoitti ja painatti kielen, kirkollisen elämän ja Raamatun tuntemuksen kannalta keskeisiä teoksia: **ABCkiria** (1543), **Rucouskiria** (1544) sekä **Se Wsi Testamenti** (1548). Näistä otettiin uusia painoksia ja osaa päivittivät mm. piispa Paavali Juusten ja Turun koulun rehtori **Jaakko Finno**, joka laati myös ensimmäisen suomenkielisen virsikirjan (1571). Näistä lä-

hinnä ABCkiria, joka sisälsi myös Lutherin Vähä Katekismuksen käännöksen, oli keskeinen väline kansanopetuksessa. Katekismuksen osaaminen oli oikeastaan kirkon tärkeä opetuksellinen tavoite.

Agricolan tehtäviin kuului ennen piispaksi tulemistä Turun katedraalikoulun johtaminen ja piispalliset tarkastusmatkat. Hänen tavoitteenaan oli humanismin ja luterilaisuuden hengessä kasvatettu papisto ja virkamiehistö, joka opettaisi kansaa sen omalla kielellä. Kustaa Vaasa tuli kuninkaaksi 1523 ja ajoi valtakuntansa uskonnoksi luterilaisuuden. Siten hän sai vallan katoliselta kirkolta itselleen ja korjasi samalla valtakunnan taloutta ottamalla kirkon omaisuuden käyttöönsä. Toimet nopeuttivat reformaatiota, mutta veivät kirkolta taloudellisen perustan ja heikensivät sen kykyä järjestää opetusta. Edistymistä tapahtui hitaasti, mutta silti Agricola elämäntyöllään loi suomenkielisen kansansivistyksen perustan.

Rothoviuksen ja “kreivin aika”

Uskonpuhdistuksen ajaman yleisen lukutaidon, kansanopetuksen ja kasvatuksen perimmäisenä tavoitteena oli kansan kristillistäminen Raamatun opin mukaisesti. Katekismus oli opetustyön avaimena. Vuoden 1571 kirkkojärjestyksen mukaan pappien tuli pitää katekismussaarvoja ja opettaa kansaa ulkoa muistamiseen tähtäävällä sanelumennelmällä. Piispojen piti valvoa, että lasten vanhemmat huolehtivat katekismuksen opettamisesta ja kristillisestä kasvatuksesta. Uskonkappaleiden osaaminen oli edellytyksenä ehtoolliselle pääsyyllä

Suomessa sääty-yhteiskunnan piirteet alkoivat korostua 1600-luvulla. Papiston ja aateliston asema vahvistui, porvaristo kasvoi, mutta talonpojat olivat heikommalla. Luterilaisuuden näkökulmasta siirryttiin puhtasoppisuuden aikaan. Koulutuksen saralla kirkko halusi panostaa kansanopetukseen ja perusti useita oppikouluja piispa Isak Rothoviuksen ja Pietari Brahen toimesta. Pappuus muuttui yhä enemmän opetukselliseen suuntaan. Tosin opetus painotti katekismuksen osaamista ulkoa eikä niinkään luetun ymmärtämistä. Merkittävin kirkollinen ja kielellinen saavutus oli koko Raamatun suomenkos vuodelta 1642. Unkarissa kansankielinen, Vizsolyin Raamattu valmistui v.1590. Molemmat Raamatut olivat isokokoisia, 2400 sivuisia ja painoivat 6 kg. Kaikkiaan suomenkielisen kirjallisuuden määrä oli pieni. Kansan kirjoista tärkeimmät olivat katekismus ja virsikirja.

Juhana Gezelius (vanh.) ja lukutaidon kehitys

Tavallinen kansanopetus jäi suurelta osaltaan kirkon työksi. Kansan lukutaito oli vielä heikkoa, jota yritettiin korjata aiempaa ankarammalla kirkkokurilla kuten jalkapuurangaistuksilla. Merkittäväksi kehittäjäksi nousi 1600-luvun loppupuolen piispa **Juhana Gezelius** vanhempi. Hän loi selkeän suunnitelman kansanopetuksesta, mikä on kantanut lähes nykyaikaan asti. Ulkoa muistamisen sijasta alettiin painottaa ymmärtävää lukutaitoa. Gezeliusen laatimista oppikirjoista tärkein oli *Yxi paras lasten tawara*, joka julkaistiin vuonna 1666. Sen tarkoituksena oli lukutaidon ja kristinuskon

perusteiden opettaminen. Kirja sisälsi aapisen, Lutherin Vähä Katekismuksen selityksineen, katekismuksen sisällön kysymysten muodossa sekä raamatunlauseita sisältävät Pyhän Raamatun opetussanat. Teoksesta otettiin vuosisatojen kuluessa yli 100 painosta, viimeinen painos vuonna 1914.

Opetus oli yhä perinteistä saarnaamista, opettamista ja kuulusteluja, mutta nyt tärkeitä oli kristinopin pääkohtien ymmärtäminen. Opetustavan tuli olla lempeä ja innostava, vaikka myös rangaistuksia voitiin käyttää. Oppimistulokset merkittiin kirkon lukuluetteloihin eli rippikirjoihin.

Lukkareiden tuli koota kinkerikuntia, joissa opetettiin lukutaitoa lyhyissä jaksoissa. Tämä oli pohjana kylä- ja kiertokoulujen synnylle. Lukutaidon opetuksessa tärkeäksi tuli asteittainen eteneminen ja harjoittelu. Gezeliuksen perustama kirjapaino tuki työtä. Yleisen lukutaidon ja Lutherin katekismuksen opin omaksuminen etenivät. Nuorten osalta alkoi muotoutua rippikouluikäntännen esivaihe. Katekismuksen keskeisyys korostui kirkkolaissa ja sitä opiskeltiin myös julkisissa kouluissa. Gezeliuksen kirkolliselle opetukselle kehittämät pysyvämpien muotojen peruspiirteet säilyivät aina 1900-luvulle asti.

Monien muitten kirjojensa ohella Gezelius julkaisi myös *Opetusjärjestelmä*-teoksen, joka oli tarkoitettu koko valtakunnan koululaikiksi. Siinä hän hahmotteli eräänlaista kansanopetuslaitostakin. Jokaisessa kirkonkylässä pitäisi olla kiinteä keskuskoulu, joka toimisi lukkarin, apulaispapin, pitäjänkirjurin tai muun sopivan henkilön johdolla. Näin syntyi myöhempi lukkarinkoulu. Kehittyneempien oppilaiden tuli opettaa heikompia. Kyläkoulujakin voisi

olla, opettajana joku keskuskoulussa harjoitellut "kiltti poika". Gezelius luotti Suomen kansan lahjakkuuteen ja lukuhaluun. Gezelius on saanut jälkimaailmalta Suomen kansanopetuksen isän nimen.

Gezelius kaavaili tulevan rippikoulunkin alkumuotoa. Vuoden 1686 kirkkolakiin saatiin sisällytetyksi lukukinkerit, joilla tutkisteltiin seurakuntalaisten luku- ja kristinopintaitoja. Jo ennestään kansaa opettaneille lukkareille asetettiin ensi kerran pätevyysvaatimuksia. "*Hänen pitää oleman cunniällisen, uscolisen ja wiriän, Kirjantaitawan ja taitawan weisata ja kirjoitta, niñ että hän sijnä Seuracunnas Nuorta Cansa opetta taita.*" Lisäksi jumalanpalvelusten yhteydessä pidettiin edelleen katekismuskuulusteluja. Kuulusteluissa huonosti menestyneitä uhkasi puhdasoppisen kirkon koko ankaruus, pelätty jalkapuu ja mustapenkki. Vanhempien olisi pystyttävä opettamaan lapsilleen lukutaidon alkeet. Vielä 1600-luvulla ei kansan keskuudessa lukutaidon merkitystä arvostettu kovin korkealle. Turkulaisten lukutaitoa pidettiin valtakunnan parhaimpana. Lukutaito alkoi koko maassa yleistyä vasta 1800-luvulla.

Suomenm koulujärjestelmän synty

Seurakuntien papisto organisoivat kansanopetuksen pääpiirteissään kolmeen tasoon, jotka olivat lukkarin- ja pitäjänkoulut, kyläkoulut sekä kodeissa annettava opetus. Lukkarien oli otettava lapset lukkarinkouluun, mikäli he eivät saaneet opetusta kotona. Lukkarikoulut muuttuivat 1700-luvulla monin paikoin pitäjänkouluiksi, joihin

useimpiin palkattiin erityinen koulumestari. Tällöin niiden taso nousi. Kyläkoulut olivat tavallisesti vanhempien yhdessä kustantamia. Kyläkunta palkkasi jonkun kyläyhteisössä asuvan henkilön opettajaksi.

1800-luvulla kouluja perustivat valtio, kirkko, yksityinen hyväntekeväisyys ja rahasivustoimintana sivistysharrastuksena. Papiston johtamia pyhäkouluja (alkeiskouluja) alkoi syntyä 1830-luvulla.

Varsinaisia ensimmäisiä kouluja Suomessa olivat **Ahlmanin koulu** Tampereella, **Antellin koulu** Kainuussa ja **Alopauksen koulu** Pohjanmaalla. Kaupunkeihin perustettiin köyhäin tyttöjen ja poikien kouluja ja pikkulasten kouluja. Käsi-työläisten oppipojille määrättiin vuonna 1842 perustettaviksi sunnuntaikouluja.

Vuonna 1856 Suomen senaatti pyysi tuomiokapituleilta lausuntoja yleisen koululaitoksen järjestämisestä ja lausunnot julkaistiin kansalaisten kommenttien saamiseksi. Lausunnoissa ehdotettiin maaseudulle lukkarien johtamia kansakouluja, joiden tehtävä olisi ollut lähinnä rippikouluun valmistaminen. Kun Cygnaeuksen kiinnostus oli siirtynyt papin tehtävistä kansansivistykseen, hän laati 1857 kannanoton, jossa esitti oman ohjelmansa kansakoulun järjestämisestä.

Hän kannatti yleissivistävää ja myös käytännöllisiä oppiaineita sisältävää kansakoululaitosta, joka edistäisi yksilöiden henkistä ja fyysistä kehitystä. Kouluopetusta oli annettava sekä tytöille että pojille, säätyyn katsomatta. Tämä kaikki lisäisi myös kansakunnan aineellista hyvinvointia. Hänen ajatuksensa seurasivat sveitsiläisen pedagogin **Pestalozzin** kehittelemiä teemoja. **Uno**

Cygnaeusta pidetään Suomen kansakoululaitoksen isänä.

Rippikoulun historiaa

Lukutaidon ja kristinopin kontrolloijina olivat 1700-luvun lopulla lukukinkerit ja piispantarkastukset sekä rippikoulut, jotka määrättiin pakollisiksi vuonna 1763 Turun ja vuonna 1774 Porvoon hiippakunnassa.

Ensimmäisen koulumuotoisen opetusjakson järjesti Ilmajoen kirkkoherra Gabriel Peldan vuonna 1735 opettaen pappilasaan rippinuoria viikon verran.

Rippikoululla oli 1700-1800 -luvuilla huomattavasti nykyistä suurempi merkitys yksilön asemalle yhteiskunnassa. Kirkon ja yhteiskunnan ollessa kiinteästi yhteydessä toisiinsa rippikoulun käyminen ei tehnyt nuoresta ainoastaan hengellisessä mielessä täysivaltaista seurakunnan jäsentä, vaan konfirmaatio nähtiin siirtymäriittinä lapsuudesta aikuisuuteen. Rippikoulun käynyt nuori astui aikuisten maailmaan ja sai näin luvan pukeutua ja käyttäytyä kuin aikuinen, mikä sisälsi oikeuden osallistua ehtoolliselle, juoda alkoholia ja kahvia, polttaa tupakkaa ja seurustella vastakkaisen sukupuolen edustajien kanssa.

Henkilökohtaisen vapauden lisäksi nuoren odotettiin myös kantavan enemmän vastuuta yhteisön elämässä kuin ennen rippikoulua. Kaikkein tärkeimmäksi saavutukseksi kuitenkin nähtiin naimalupa eli oikeus solmia avioliitto ja perustaa perhe. Rippikoulu käytiin 2-3 vuotta vanhempana kuin nykyään. Rippikoulun läpipääseminen ei kuitenkaan ollut itsestäänselvyys, sillä se edellytti kykyä lukea Raamattua ja tuntea Katekismuksessa selitetyjä kristinuskon

opetuksia. Rippikoulun reputtaminen oli häpeällistä, sillä se johti avioliittokieltoon ja yhteisön halveksuntaan. Monet joutuivat käymään rippikoulun monta kertaa ennen kuin pääsivät sen läpi.

Kiertokoulu

Kiertokoulu oli koulumuoto, jossa omaa koulurakennusta ei ollut, vaan opettaja liikkui kylästä toiseen opettamassa lapsia siten, että koulurakennuksena toimi yleensä jokin kylän taloista, kievari tai esimerkiksi pap-pila.

Kiertokouluissa oli ihmisiä lapsista aikuisiin. Opettajana toimi usein lukka-ri. Pohjois-Suomessa apupappien ja edistyneempien nuorien johtamia kiertokouluja kutsuttiin katekeettakouluiksi. Kiertokoulujen lakkauttaminen alkoi 1920-luvulla. Viimeinen kiertokoulu lakkautettiin Puumalassa vuonna 1951. Viimeisenä opettajana toimi **Anni Hämäläinen**, joka oli valmistunut kiertokoulunopettajaksi Raudaskylän kristillisestä opistosta ja oli Puumalan seurakunnan ylläpitämässä kiertokoulussa opettajana 18 vuotta.

Kansanopisto

Merkittävä osuus kansansivistystyössä on ollut kansanopistotoiminta. Sen alkuunpanija oli tanskalainen teologi, kirjailija ja historioitsija Nikolai Grundtvig (1783-1872). Grundtvigilaisen ajattelun mukaan kansanopistotyön puhtaana päämääränä on sivistys ja valistus, nuorten maailmankuvan avartaminen.

Alkuaikojen kansanopistojen tärkeimmät oppiaineet olivat äidinkieli ja historia.

Puoluepolitiikka ei kuulunut grundtvigilaisiin kansanopistoihin, ei myöskään uskonnon opetus, vaikka kansanopistot olivatkin luonteeltaan yleiskristillisiä. Nykyisin ns. sitoutumattomat kansanopistot vetoavat grundtvigilaiseen perintöön, johon kuuluu moniarvoisuus. Kansanopistoliike levisi eritoten Pohjoismaissa. Suomessa perustettiin runsaasti kristillisiä kansanopistoja ja niiden yhteyteen kansankorkeakouluja. Kansanopistoja on edelleen runsaasti ja ne vaikuttavat hyvällä tavalla kansansivistystyössä.

Reformaatio käynnisti kansanopetuksen. Luterilainen kirkko loi monella tavalla perustan kansansivistystyölle. Sen vaikutus on edelleenkin merkittävä.

Lähteet:

Suomen kirkkohistoria, Kristinuskon historia 2000, Raamattu Ajassamme, Piplia.fi, Wikipedia

Reformaatio Unkarissa 1500-luvulla

Unkarin katolisen kirkon uudistajiin, reformaattoreihin, protestantteihin ja uskonpuhdistajiin – uudistusliikkeen kehittyessä myös nimet muutuivat – kuului teologian tutkijoita, katolisia pappeja ja erityisesti fransiskaanimunkkeja. Fransiskaaneja olivat mm. “Unkarilaisten Luther” **Mátyás Dévai Biró ja András Szkhárosi Horvát** ja **Mihály Sztárai**, jotka olivat saarnaajia, mutta myös merkittäviä runoilijoita. Alun alkaen fransiskaani oli myös **István Kopácsi**, Sárospatakin lukion (*kollegium*) perustaja, kuten ehkä myös **István Szegedi Kis**, ulkomaillakin tunnettu kalvinistinen teologi.

Kalvinismi sai jalansijaa erityisesti Itä-Unkarin kauppakaupungeissa, joista se levisi Tiszantúliin, Tizsan itäpuoliselle maaseudulle. Tunnetuin ajan kalvinistinen johtaja **Péter Méliusz Juhász** kävi jopa kiivaita väittelyjä Kolozsvárin **Ferenc Dávidin** kanssa, joka puolestaan edusti unitaarista suuntausta. – Sveitsissä syntynyt unitaarinen liike oli protestantismin radikaali suuntaus. Unitaarit eivät tunnustaneet kolminaisuusoppia, minkä vuoksi heitä kutsuttiin myös antitrinitaareiksi.

Unkari luterilaisuuden “etuvartiona”

Reformaatio merkitsi alkuvuosikymmeninä juuri luterilaisuuden leviämistä. Vaikka Unkarissa luterilaisuus vuoden 1523 val-

tiopäivillä olikin julistettu kerettiläisyydeksi, se eteni seuraavina vuosina kulovalkean tavoin toimien myös unkarinkielisen kulttuurin kehittäjänä.

Luterilaisuus säilytti pitkään asemansa tuolloisessa Pohjois-Unkarissa, kun taas kalvinilainen reformaatio ja jossain määrin unitaarinen suuntaus olivat valtasuuntia turkkilaisten miehittämällä alueella ja Transilvaniassa. Reformoitu suuntaus säilyi siellä erityisesti ruhtinas **István Báthorin** ansiosta, joka vastusti nimenomaan unitaareja. Vähitellen aiempi luterilaisuuden valtavirta joutui perääntymään kalvinilaisuuden edessä ja 1600-luvulle siirryttäessä kalvinilaisuus oli valtauskonto maassa koko unkarilaisella kielialueella. – Katolisuus puolestaan taantui koko maassa aluksi selvästi, ja monet luostarit jäivät autoioiksi. Habsburgien **Trenton** kirkolliskokouksen (1545–1563) jälkeen käynnistämä rekatolisaatio eli vastauskonpuhdistus tuotti merkittäviä tuloksia vasta 1600-luvulla.

Kansan kouluttaminen reformaation tavoitteena

Reformoidun uskon eli kalvinismin tärkeimmiksi tukikohdiksi tulivat Itä-Unkarin kauppakaupungit. Tämän opin tunnetuin johtaja, em. Péter Méliusz Juhász muutti **Debrecenin** ”kalvinistien Roomaksi”. 1500-luvun jälkipuoliskolla saavuttivat kannatusta

myös unitaarit. Uuden ajan alun Unkarille oli siten ominaista suuri tunnustuksellinen kirjavuus. Alemmille kansanluokille omalla kielellä saarnattu kristillinen julistus tarjosi lohdutusta ankeana aikana.

Uskonpuhdistuksella oli Unkarissa kuitenkin muuallakin suuri vaikutus omakieliseen kirjallisuuteen ja koulutukseen, erityisesti kansanopetukseen, minkä ohella myös pappiskoulutuksen järjestäminen tuli eri protestanttiryhmille tärkeäksi. Humanistisen kirjallisuuden kieli oli ollut latina. Vaikka uskonpuhdistus rakensikin paljolti humanismin kirjallisen perinteen varaan, se antoi myös voimakkaan sysäyksen kansankielisen – eli unkarinkielisen – kirjallisuuden kehitykselle. Kirjapainotaito levisi Unkariin rinnan protestantismien kanssa. Sen ansiosta kirjallisuus tuli laajojen piirien saataville.

Unkarin kieli kirjallisuuden kieleksi

Kansankieliset uskonnolliset teokset olivat uskonpuhdistuksen – kuten myös 1600-luvulla vastauskonpuhdistuksenkin – tärkeimpiä aseita. Reformaation saavutuksia oli vuonna 1541 ilmestynyt, **János Sylvesterin** unkariksi kääntämä, Uusi testamentti. Koko Raamattu painettiin unkariksi Viszolyissa vuonna 1590 **Gáspár Károlyn** protestanttisena käännöksenä. Sillä tuli olemaan pitkäaikainen vaikutus Unkarin kulttuuriin. Katolinen käännös ilmestyi vasta 1626.

Uskonpuhdistuksen ajan kirjallisuus oli varsin tendenssinomaista, oli mm. osoitettava uskonpuhdistuksen oikeutus. Kun

Suomi ja Unkari eri teillä

Suomessa ja Unkarissa kirkon uudistaminen ei edennyt samalla tavalla. Kun teologimme olivat palanneet Wittenbergistä ja muista humanismin hengessä teologiaa tutkivista yliopistoista, he saattoivat keskenään ja yhden hallitsijan – Ruotsin kuninkaan – valvonnassa päättää uudesta uskosta. Idässä oli ortodoksinen ja kasvava Venäjä ja Itämeren etelärannalla katolinen Puola, mutta näiden maiden teologien kanssa ei ollut keskusteluyhteyttä saati kiistoa.

Unkarissa tilanne oli toinen. Puolalaisten Jagellojen kauden ja maan jaon jälkeen läntisellä Unkarilla oli katolinen eli Habsburg-sukuun kuuluva hallitsija, joka lähes poikkeuksetta oli myös Pyhän saksalais-roomalaisen keisarikunnan pää. Tuon keisarikunnan valtiopäivillä käsiteltiin 1520-luvun alusta lähtien jatkuvasti katolisen kirkon ja sen arvostelijoiden välisiä kiistoja. Protestanteiksi kirkon uudistajia ja kritikoita ryhdyttiin kutsumaan Speyerin valtiopäivien (1529) jälkeen, mutta kysymys ei ollut teologisesti yhtenäisestä ryhmästä. Keisarikunta oli pienten ruhtinaskuntien muodostama tilkkutäkki ja samalla tavoin hajanainen oli aluksi myös protestanttinen leiri, kunnes Lutherin ja hänen seuraajiensa ryhmä toisaalta ja toisaalta sveitsiläisten Zwinglin ja Calvinin johtama ryhmä saivat johtoaseman jättäen vähemmistöön mm. unitaarit. Unkarilaiset teologit saivat vaikutteita näiltä kaikilta uudistajaryhmiltä. Tämän seurauksena käytiin maassa laajaa teologista keskustelua, jossa uudistajien lisäksi oli yhtenä osapuolena myös katolinen kirkko. Katolisten selkänokjaa lisäsi katolinen hallitsija, joka oli joutunut ottamaan osaa uskonkysymysten käsittelyyn myös keisarikunnan johtajana. Näitä saksankielisen keisarikunnan piirissä tehtyjä ratkaisuja pyrittiin soveltamaan myös Unkariin. Kirkon uudistaminen ei ollut vain teologiaa vaan myös osa eurooppalaista suurpolitiikkaa sekä osa hallitsijan ja ylimmän aatelin keskinäistä valtataistelua.

Unkarinkielinen kirjallisuus ja kirjapainot

Sárvárisa aloitti toimintansa vuonna 1537 uusi kirjapaino ja 1541 se painoi ensimmäisen unkarinkielisen kirjan, János Sylvesterin kääntämän Uuden Testamentin. Kansankieliset uskonnolliset teokset olivat uskonpuhdistuksen kannattajien – kuten vastauskonpuhdistuksen kannattajienkin – tärkeimpiä aseita. Koko 1500-luvun aikana yhteensä 850-900 kirjaa tai nidettä julkaistiin yhteensä noin 20 kirjapainossa. Vuoteen 1570 asti enemmistö painotuotteista oli uskonnollisia, tuon ajankohdan jälkeen ne jäivät vähemmistöksi. Muutokseen vaikutti sekä kaunokirjallisuuden yleistyminen että erityisesti kansan keskuudessa suosittujen almanakkojen painaminen. Vastaavasti puolet julkaistuista nimikkeistä oli unkarinkielisiä. Unkarinkielisen kirjallisuuden yleistyminen kytkeytyi suoraan reformaation keskeiseen ideaan, jonka mukaan pyhien kirjoitusten oli oltava luettavissa kansankielellä. Tämän periaatteen omaksui nopeasti myös vastauskonpuhdistus. Unkarinkielinen Raamattu ilmestyi vuonna 1590 reformoidun papin, **Gáspár Károlyn** kääntämänä (ns. Vizsolyin Raamattu). Merkittävimpien kirjapainojen toimipaikkoja olivat Nagyszombat, Bártfa, Debrecen, Brassó ja Kolozsvár. Unkarininkielistä kirjallisuutta painettiin myöhemmin Unkarissa levitettäväksi myös ulkomailla, erityisesti Sveitsissä, reformoidun uskon tukialueella sekä Saksan ruhtinaskunnissa.

Uuden Testamentin kääntäjä **János Erdösi (Sylvester)** syntyi Koillis-Unkarissa Szatmárin läänissä 1504 tienoilla. Hän opiskeli Krakovan ja Wittenbergin yliopistoissa ja liittyi reformaation kannattajiin. Erdösi köyhtyi ja toimi Perényin ja Nádasdyn magnaattisukujen suojattina ja opettajana. Hän toimi lyhyen aikaa myös Wienin yliopiston historian ja heprean opettajana. 1550-luvun lopulla hän opetti Debrecenin collegiumissa, josta siirtyi Löcseen Ylä-Unkariin. Hänen tuotantoonsa kuuluu mm. kielioppeja.

peräislähteille humanistit ja katolisen kirkon uudistajat löysivät toisensa. Kreikan ja latinan taito oli välttämätöntä, kun uskonpuhdistajat pyrkivät selvittämään, mikä oli ollut läntisen kirkon kaanoniin hyväksytyjen tekstien todellinen sisältö ja selittämään sitä myös kansankielellä. Kirkon ja sen uskon uudistamisen arkisiin aineksiin kuului lisäksi elämän yleinen epävarmuus: sodat, valtataistelut sekä yhteiskunnalliset ristiriidat. – Ylimystölle ja hallitsijalle teologinen kiista tarjosi mahdollisuuden kirkon omaisuuden takavarikointiin. Näin tapahtui monissa Saksan ruhtinaskunnissa sekä Englannissa ja Skandinaviassa.

Unkari myrskyn silmässä

Unkarin kuningaskunta oli 1500-luvulla vasaran ja alasimen välissä. Kohti Keski-Eurooppaa etenevät osmanivaltio liittolaisineen sai vastaansa Habsburgit ja Pyhän saksalais-roomalaisen keisarikunnan. Unkarista tuli sekä taistelutanner että voittajan tavoittelema palkka tai saalis. – Osmanien sulttaanikunta oli Bysantin kukistuttua laajentunut nopeasti Balkanille. 1400-luvun lopulla se oli jo Unkarin etelärajalla, kun Unkarin hallitsijoiden luoma eteläinen puskurivyöhyke oli siirtynyt turkkilaisten haltuun. 1500-luvulla sulttaanin joukot vähitellen saivat haltuunsa Unkarin eteläosat.

Leveänä ja syvänä kiilana sulttaani ulotti hallintonsa Tonavan varilta pitkin aina nykyisen Slovakian etelärajalle. Samalla Unkarin kuningaskunta oli hajonnut, sillä vuoden 1568 rauhassa keisari **Maksimilian II**

ja sulttaani **Selim II** tosiasiallisesti jakoi-
vat Unkarin kolmeen osaan. Läntisin ja poh-
joisin osa muodostivat Habsburgien alaisen
Unkarin kuningaskunnan, itäinen osa ”sult-
taanin suojeluksessa” olevan Transilvanian
eli Erdélyin ruhtinaskunnan. Näiden väliin
jäi ”Korkean Portin” eli sulttaanin miehit-
täjä ja hallitsema alue.

1500-luvun alkupuoli oli Unkarissakin
voimakkaan yhteiskunnallisen vastakkain-
asettelun aikaa, johon kuului mm. paronien
ja hallitsijan välinen konfrontaatio sekä
György Dózsán kapina. Maan renessanssi-
aristokratia oli omanvoitonpyyteissään häi-
käilemätöntä, mutta samalla se pyrki tuke-
maan unkarilaista kulttuuria ja taidetta, eri-
tyisesti kirjallisuutta. Humanismin kehityk-
selle 1500-luvun alkupuoli olikin suotuisaa
valtiollisista ristiriidoista tai ulkoisesta uh-
kasta huolimatta., sillä ajanjakso merkitsi
myös jatkuvaa taistelua laajenevaa Turkin val-
takuntaa vastaan.

Protestantit turvaavat jatkuvuutta

Jaetussa maassa aatelistolle poliittinen epä-
vakaus ja kirkon uudistaminen tarjosivat
keinon kansallisten pyrintöjen edistämiseen
eli Habsburgien vastustukseen. Alemmille
yhteiskuntaryhmille kirkkoon kohdistunut
kritiikki eri suuntauksineen näytti tarjoavan
tien yhteiskunnallisen eriarvoisuuden pois-
tamiseen. Tämän takia lähes kaikki uskon-
puhdistuksen virtaukset saivat jossakin muo-
dossaan jalansijaa Unkarissa.

Uskonpuhdistus evankelisena eli lute-
rilaisena liikkeenä eteni erityisesti refor-
maation alkuvuosikymmeninä, mutta vielä

vuonna 1523 uskonpuhdistuksen kannatta-
jia uhattiin roviolla. Mohácsin tappion
(1526) jälkeen keskusvallan ote kuitenkin
löystyi ja vaikka sekä Erdélyn **Juhana**
(János) **I** että Unkarin kuningaskunnan
Ferdinánd I olivat hallitsijoina katolisia,
väestön suuri enemmistö kääntyi protestant-
tiseen uskoon. Tämä oli mahdollista, koska
seurakuntien papisto ei ollut riippuvainen
hallitsijan aineellisesta tuesta. Jokainen
maanomistaja ja kaupunki saattoi päättää it-
senäisesti, millaisen sielunpaimenen se ha-
lusi, olipa kyseessä sitten vapaa tai maan-
omistajan perustama kaupunki, jälkimmäi-
sessä tapauksessa tarvittiin tosin maanomis-
tajan lupa.

Aluksi nimenomaan kaupungit valitsi-
vat protestanttisia pappeja. Myös monet
magnaatit eli ylintä aatelia edustavat suur-
maanomistajat kääntyivät protestanttiseen
uskoon. Maaorjat seurasivat enimmäkseen
herrojen esimerkkiä. 1500-luvun lopulla
suurin osa heistä tunnustautui protestan-
teiksi. Alemmille kansanluokille omalla
kielellä saarnattu kristillinen julistus tarjosi
lohdutusta ankeana aikana. Uskonpuhdis-
tuksen leviämistä edisti se, että kansan kes-
kuudessa suosituista fransiskaaneista monet
liittyivät protestantteihin.

Koulutus takaa oman uskon tulevaisuuden

Vaikka Unkarissa toimi tunnustuksellisia
korkeakouluja ja keskiajan lopulla oli tehty
yrityksiä yliopiston perustamiseksi, korkein
opetus oli yhä lapsenkengissään. Korkeam-
paa opetusta haluavat lähtivät aluksi **Wie-
niin** ja **Krakovaan**, myöhemmin erityises-

ti reformaation innostamina monet opiskelivat **Wittenbergissä, Heidelbergissä, Frankfurt an der Oderissa ja Tübingenissä**. Katoliset taas pitivät **Padovaa ja Bolognaa** sekä myöhemmin myös **Roomaa** tärkeimpinä yliopistoinaan. Padovaan ja Bolognaan lähtivät myös lääketieteestä kiinnostuneet protestantit. Reformaation leviessä Wien ja Krakova menettivät aiemman suosionsa. 1500-luvulla ulkomailla opiskelneiden unkarilaisten määrä lienee ollut noin 6000.

Reformaation vaikutti koululaitokseen siten, että kylien, kaupunkien ja tuomiokapitulien yhteydessä toimivat koulut jatkoivat toimintaansa uuden opin mukaisesti paikallisen lääninherran ja maanomistajan suostumuksella tai vaatimuksesta. Alustalaiset tai kylien asukkaat eivät muodostaneet homogeenista kokonaisuutta, ja siten oli mahdollista, että samassa kylässä oli neljä koulua: katolinen, evankelinen, reformoitu ja unitaarinen. Toisaalta paikkakunnalla saattoi olla vain yksi koulu, jossa myös toista uskoa tunnustavien vanhempien lasten oli käytävä, mikäli he halusivat saada luku- ja kirjoitustaidon. Opettajan pedagogisiin taitoihin sen sijaan ei kiinnitetty suurta huomiota, joskus riitti, kun opettajaksi haluava osoitti itse hallitsevansa luku- ja kirjoitustaidon.

Kun saksaa äidinkielenään puhuvat Brassón, Nagyszébenin tai Felvidékin saksalaisten kaupunkien pojat opiskelivat innolla saksankielisissä yliopistoissa, on oletettavissa, että Unkarissa toimi myös evankelinen pappiskoulutus. Reformoitujen seurakuntien sielunpaimenet ja opettajat saivat koulutuksensa **Debrecenin ja Sárospatakin** ja osin myös **Tolnan** ja mahdollisesti

Pápan kollegiumeissa. “Harjoittelukouluna” saattoivat reformoiduille opettajakokelaille toimia suurimpien maaseutukaupunkien koulut. Unitaarien koulutuskeskuksena toimi **Kolozsvárin** kollegium. Unitaareilla oli Unkarin ohella vain Puolassa mahdollisuus hankkia pappiskoulutus.

Uskonpuhdistus nosti merkittävästi kansan sivistystasoa, sillä reformaattorit perustivat runsaasti uusia kouluja luku- ja kirjoitustaidon levittämiseksi. Unkarissa keskeisiksi tulivat yksityishenkilöiden perustamat ja rahoittamat kalvinistiset lukiot **Debrecenissä, Sárospatakissa ja Kolozsvárimissa** sekä **Pápassa**. Koulujen perustamisen myötä kehittyivät myös opetusmenetelmät ja opetettavat sisällöt. Kullakin kirkkokunnalla oli myös oma ”koulujärjestyksensä” ja lukusuunnitelmansa, vaikka erot eivätkä olleetkaan suuria.

Vaikeuksien kautta voittoon?

Reformaatio eri suuntauksineen eteni vastustamattomalla voimalla 1500-luvun Unkarissa. Sillä oli kuitenkin voitettavanaan mahtavia vastustajia uuden ajan alun yhteiskunnassa ja eurooppalaisessa politiikassa.

Unkarissa turkkilaissotien vaikutus ja valtakunnan jakautuminen kolmeen osaan oli 1500- ja 1600-lukujen kehityksen tärkein taustatekijä. Talouselämä ja hengenviljely kärsivät ryöstelevistä ja toisiaan takaa-ajavista joukkioista, usein palkkasoturiryhmistä, jotka oman käden oikeutta käyttäen verottivat alueita, kuuluivat ne sitten Turkin tai Habsburgien alaisuuteen. Lisäksi merkittävä levottomuutta ja epävakaisuutta

lisäävä tekijä oli Habsburgien ja Transilvanian ruhtinaiden välinen jännite. – Monin paikoin elämä muodostui sietämättömäksi; raskaimman taakan saivat kantaa tietysti talonpojat. Kokonaisia kyliä autioitui lyhyeksi tai pitemmäksi aikaa asukkaiden paetessa etenevän sotaväen tieltä tai intressipiirien raja-alueelta.

Ajanjakso oli suurten vastakohtien aikaa, sosiaaliset erot kulminoituivat, Habsburgien ja aristokratian intressit törmäsivät

toistuvasti, maatalous joutui 1500-luvun alussa vakavaan kriisiin, kaupunkien kehitys taantui jne. – Tässä ympäristössä toimivat uskonpuhdistajat.

Kun siirryttiin 1600-luvulle nousi myös rekatolisaatio, katolinen vastauskonpuhdistus joka seuraavina vuosikymmeninä nosti katolisen kirkon uudelleen maassa johtoasemaan.

Tenho Takalo

Ajankohtaista

OSASTON INTERNETSIVUT. Seuraa **facebook**-sivuumme tai vieraile **www-sivullamme**. Molempien tapahtumatiedot pyritään pitämään ajan tasalla myös Unkarin Uutisten ilmestymisten välillä.

Osaston **www**-sivut ovat osoitteessa **http://www.suomiunkari.fi/osastot/wordpress/tampere/**. Ajankohtaista tietoa on myös sosiaalisessa mediassa yhdistyksen **facebook**-sivulla: **Tampereen Suomi-Unkari Seura**.

*****

TAPAAMISET JA ASIOINTI: Yhdistyksen puheenjohtaja ja sihteeri on tavattavissa sopimuksen mukaan Kansainvälisessä toi-

mintakeskuksessa, Suvantokatu 13, II krs. Varsinaista päivystysaikaa ei ole. Hallituksen jäsenten yhteystiedot ovat tämän lehden takakannen sisäsivulla sekä yhdistyksen internetsivuilla.

Tapahtumia keväällä 2018

KIRPPUTORI. Lauantaina 17.3. klo 13 – 15 yhdistyksen oma **Kirpputori – Magyar bolhapiac** Kansainvälisessä toimintakeskuksessa. Muuton takia myydään kirjoja, mausteita, makeisia, taide-esineitä sekä unkarilaista keramiikkaa.

ESITELMÄVIERAILU. Suomi Unkari Seuran puheenjohtajana 1979—1989 toiminut kansleri, maaherra ja ministeri **Heikki Koski** esitelmöi Kansainvälisessä toimintakeskuksessa lauantaina 17.3. klo 15 teemanaan *“Ystävät sukulaisina”*.

VUOSIKOKOUS. 17.3. klo noin klo 16 eli Heikki Kosken esitelmän jälkeen pidetään **Tampereen Suomi-Unkari Seuran** sääntömääräinen vuosikokous Kansainvälisessä toimintakeskuksessa.

YHDISTYKSEN UNKARIN-MATKAN SUUNNITTELU. Keskiviikkona **18. 4. klo 17** pidämme **Metso-kirjaston Jäkälä-salissa** syksyllä 2018 järjestettävän Unkarinmatkan ensimmäisen suunnittelutapaamisen. Tule mukaan esittämään omia mielipiteitäsi ja ideoitasi.

KEVÄISTÄ SAUNAILTAPÄIVÄÄ unkari-laisen kalakeiton ja kahvin kera vietetään **Ereniusten** huvilalla Louhennokassa Ylöjärven Lempiänniemen kainalossa lauantaina 26. toukokuuta kello 14 alkaen. Näin löydät perille: Ylöjärveltä Vanhaa Kuruntietä (tie 330) noin 6 km, sitten oikealle kohti Lempiänniemen telakkaa n. 5 kilometriä, siitä käännytään oikealle Lempiänniemen Telakantielle. Laiturialueelta käännytään oikealle etelään järven rantaan noudattelevalle Talvialantielle, jota ajetaan n. 300 metriä. Uuden talon kohdalla käännytään jälleen oikealle ja jatketaan noin 150 metriä eteenpäin Louhennokkaan, jossa on usealle autolle sopiva parkkipaikka. Jos tarvitset tai tarjoat kimpakyytiä, ota yhteyttä hallituksen jäseniin.

Tampereen Suomi-Unkari Seuran hallitus 2017

Puheenjohtaja

Irmeli Kniivilä

Hatanpään puistokuja 22 D 84
33900 Tampere
puh. 050-5818471
irmeli.kniivila@gmail.com

Varapuheenjohtaja

Jorma Perälä

Viimankatu 1 A 18
33900 Tampere
puh. 040 5778616
jperala@tpnet.fi

Sihteeri

Laura Panula

PL 97 33201 Tampere
puh. 044-0304566
laura.panula@suomi24.fi

Taloudenhoitaja

Marjut Huhtinen

Simolankatu 71 as 13
33270 Tampere
puh. 040 5485116
marjut.huhtinen@gmail.com

Muut hallituksen jäsenet

Aino Erenius

puh. 050 0912010
aino.erenius@gmail.com

Kirsti Grönroos

puh. 044 2365979
gronrooskirsti@gmail.com

Simo Koho

puh. 3647617, 050-5542 426
simo.koho@kolumbus.fi

Helka Lumiainen

puh. 040 7303820
helkalumiainen@gmail.com

Auli Mattsson

puh. 040 7245969
auli.mattsson@gmail.com

Anne-Marie Mäkinen

puh. 050 5402343
annemariamakinen@gmail.com

Zita Székely

puh. 050 5294495
zita.szekely@gmail.com

Tenho Takalo

puh. 040 7323728
tor.takalo@gmail.com

Maija Wahlgrén

puh. 040 7041151
maija.wahlgren@gmail.com

Posti Green

Muista!

KIRPPUTORI. Lauantaina 17.3. klo 13 – 15 yhdistyksen oma **Kirpputori – Magyar bolhapiac** Kansainvälisessä toimintakeskuksessa. Muuton takia myydään kirjoja, mausteita, makeisia, taide-esineitä sekä unkarilaista keramiikkaa.

ESITELMÄVIERAILU. Suomi Unkari Seuran puheenjohtajana 1979—1989 toiminut kansleri, maaherra ja ministeri **Heikki Koski** esitelmöi Kansainvälisessä toimintakeskuksessa lauantaina 17.3. klo 15 teemaan *“Ystävät sukulaisina”*.

VUOSIKOKOUS. 17.3. klo noin klo 16 eli Heikki Kosken esitelmän jälkeen pidetään **Tampereen Suomi-Unkari Seuran** sääntömääräinen vuosikokous Kansainvälisessä toimintakeskuksessa.

YHDISTYKSEN UNKARIN-MATKAN SUUNNITTELU. Keski- viikkona **18. 4. klo 17** pidämme **Metso-kirjaston Jäkälä-salissa** syksyllä 2018 järjestettävän Unkarinmatkan ensimmäisen suunnittelutapaamisen. Tule mukaan esittämään omia mielipiteitäsi ja ideoitasi.

KEVÄISTÄ SAUNAILTAPÄIVÄÄ unkarilaisen kalakeiton ja kahvin kera vietetään **Ereniusten** huvilalla Louhennokassa Ylöjärven Lempiänniemen kainalossa lauantaina 26. toukokuuta kello 14 alkaen. Ajo-ohje Ajankohtaista-palstalla.
